

Марія Гриньова – доктор філософії з галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка», завідувач відділу міжнародної співпраці та трансферу інновацій, старший викладач кафедри філософії освіти КЗВО «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради», м. Одеса, Україна.

Коло наукових інтересів: освіта для демократичного громадянства, громадянська освіта, парламентська просвіта, лідерство, виховання, демократичне врядування в школі, неформальна освіта дітей та дорослих, партисипативне проектування, цифровізація освіти.

✉ marishagrinja@gmail.com

id <https://orcid.org/0000-0003-1308-2634>

науковий співробітник Інституту цифровізації освіти Національної академії педагогічних наук України, м. Київ, Україна.

Коло наукових інтересів: освітня політика; громадянська освіта; полікультурна освіта; парламентська просвіта; освітні інновації; освітні проекти; моніторинг і оцінювання проектів; цифровізація освіти; ІКТ в освіті.

✉ irinaivanyuk72@gmail.com

id <https://orcid.org/0000-0003-2381-785X>

Людмила Паращенко – доктор наук з державного управління, професор, директор ЗНЗ «Київський ліцей бізнесу», професор кафедри управлінських технологій Університету «КРОК», м. Київ, Україна.

Коло наукових інтересів: доктор наук з державного управління, професор, директор ЗНЗ «Київський ліцей бізнесу», професор кафедри управлінських технологій Університету «КРОК», м. Київ, Україна.

✉ director@lecos.org

id <https://orcid.org/0000-0003-0613-2998>

УДК 373.1

<https://doi.org/10.32405/2411-1317-2024-4-30-40>

ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД УПРОВАДЖЕННЯ ПАРЛАМЕНТСЬКОЇ ПРОСВІТИ: ВЗАЄМОДІЯ ПАРЛАМЕНТІВ З ДІТЬМИ ТА МОЛОДДЮ

Анотація. У статті представлено результати аналітичного огляду закордонного досвіду взаємодії парламентів з дітьми та молоддю щодо впровадження парламентської просвіти. Метою

дослідження є аналіз практичного досвіду взаємодії парламентів різних країн з дітьми та молоддю, що спрямований на підвищення обізнаності про парламентську діяльність та демократичні політичні процеси. З'ясовано, що серед освітніх активностей для дітей і молоді дієвими формами впровадження парламентської просвіти є такі: молодіжний парламент, екскурсії в будівлі парламентів, стимуляційні ігри, освітні візити учнів і студентів до парламенту, зустрічі з політиками та експертами, онлайн-уроки, навчальні активності з використанням цифрових інструментів, виставки, конкурси, фестивалі, вікторини, а також навчальні курси та стажування для студентів. Зазначено, що серед активностей для педагогів основними формами взаємодії з боку парламентів є такі: підвищення кваліфікації вчителів з викладання парламентської просвіти у вигляді вебінарів і дистанційних курсів, навчання майбутніх учителів, надання доступу до готових конспектів навчальних занять, створення мережі вчителів з парламентської просвіти, надання статусу вчителя-посла з парламентської просвіти. Звернуто увагу, що навчально-інформаційні ресурси з парламентської просвіти розміщуються в електронному вигляді та є в загальному доступі на сайтах парламентів, онлайн-порталах для дітей і молоді, створених освітніми центрами або службами парламентів, та на сайтах молодіжних парламентів. Вони містять адаптовану для кожної вікової цільової аудиторії інформацію про діяльність парламенту країни, пропонують як онлайн інтерактивні ресурси, відео, аудіо, так і електронні версії друківаних матеріалів. Надано на основі закордонного досвіду рекомендації для Освітнього центру Верховної Ради України щодо використання дієвих форматів взаємодії з дітьми та молоддю у здійсненні парламентської просвіти за такими категоріями: освітні активності для дітей і молоді, активності для педагогів, навчально-інформаційні ресурси.

Ключові слова: громадянська освіта; закордонний досвід; молодіжний парламент; освітні активності; парламентська просвіта; професійний розвиток; цифрові ресурси.

Постановка проблеми. Сучасні країни світу, які позиціонують себе як демократичні, ефективне функціонування та перспективи розвитку партисипаторної демократії пов'язують з молоддю. Це обумовлює запит суспільства до освіти на розвиток спроможності юних громадян до етичного політичного лідерства та ефективної політичної партисипації, зокрема у взаємодії з парламентом, з акцентуацією на прояв свідомої, активної та відповідальної громадянської позиції.

Наголосимо, що парламенти багатьох країн світу приділяють велику увагу впровадженню парламентської просвіти, здійснюючи її у різних формах та з використанням сучасних технологій громадянської освіти дітей та молоді. Задля цього у парламентах створені відповідні структурні підрозділи, наприклад, Офіс парламентської освіти (Австралія), Відділ роботи з відвідувачами (Австрія), Освітній центр парламенту Нової Зеландії (Нова Зеландія), Проектна група Асамблеї Республіки (Португалія), Центр освіти, підготовки та підвищення кваліфікації Палати депутатів (Бразилія), Служба відвідувачів Бундестагу (Німеччина) та ін. Також налагоджена співпраця з різними органами державної влади, урядовими й неурядовими організаціями та установами. В Україні питанням парламентської просвіти опікується Освітній центр Верховної Ради України (ОЦ ВРУ).

ОЦ ВРУ є структурним підрозділом Інформаційного управління Апарату Верховної Ради України (ВРУ), який засновано 19 липня 2019 р. з метою підвищення обізнаності громадян щодо принципів, функцій парламенту та демократії (Освітній Центр, 2024). Провідними завданнями ОЦ ВРУ є підвищення обізнаності громадян про діяльність ВРУ, її функцій та роль у системі органів державної влади; підвищення довіри до ВРУ серед громадян; впровадження інтерактивної програми візитів до парламенту для українських учнів і студентів. ОЦ ВРУ успішно взаємодіє з дітьми та молоддю, яким не байдуже майбутнє України як успішної правової держави зі свідомим громадянським суспільством, іншими верствами населення України, а також з іноземними партнерами. Упродовж п'яти років діяльності фахівцями ОЦ ВРУ розробляються різноманітні формати громадянської парламентської просвіти, створюються навчальні та інформаційні ма-

теріали, онлайн-курси для різних цільових аудиторій, що систематизовано впроваджуються в освітній простір.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з проблеми. Питання впровадження парламентської просвіти в закладах загальної середньої освіти та позашкільної освіти висвітлено в роботах М. Гриньової, І. Іванюк, Л. Паращенко, Л. Юрчишин (Гриньова, М., Іванюк, І. & Паращенко, Л., 2021; Гриньова, М., Іванюк, І., Паращенко, Л. (ред.). & Юрчишин, Л., 2023). Згадані науковці визначають громадянську парламентську просвіту як складову громадянської освіти: «Це система просвітницьких заходів формальної та неформальної громадянської освіти, що націлені на розвиток обізнаності громадян щодо устрою та функціонування парламентаризму в Україні, механізмів взаємодії та впливу громадян на діяльність парламенту та народних депутатів, посилення спроможності громадян до ефективної політичної участі у прийнятті рішень щодо вирішення суспільно-політичних питань, а також формування відповідального ставлення до своїх громадянських прав й обов'язків, пов'язаних з участю на державному та місцевому рівнях» (Гриньова та ін., 2020, с.11).

Зауважимо, що у 2018 р. Європейський інформаційно-дослідний центр підготував інформаційну довідку для ВРУ, в якій представлена діяльність просвітницьких центрів при парламентах ряду країн Європейського Союзу, Австралії, Канади, Сполучених Штатів Америки та Великобританії (Європейський інформаційно-дослідний центр, 2018). В українському інформаційному просторі ця довідка станом на 2024 р. є чи не єдиним джерелом систематизованої інформації про закордонні практики парламентів щодо здійснення парламентської просвіти.

Відтак у контексті інтернаціоналізації громадянської освіти в Україні загалом, та парламентської просвіти зокрема, що окреслено Стратегією розвитку громадянської освіти в Україні на період до 2030 р. та планом заходів щодо її реалізації, особливого інтересу для української наукової та освітньої спільноти набуває дослідження актуального для сьогодення закордонного досвіду громадянської парламентської просвіти.

Метою статті є презентація результатів дослідження практичного досвіду взаємодії парламентів різних країн з дітьми та молоддю, спрямовану на підвищення обізнаності щодо парламентської діяльності та демократичних політичних процесів. Завданнями статті є вироблення на основі аналізу закордонного досвіду рекомендацій для Освітнього центру ВРУ щодо використання дієвих форматів взаємодії з дітьми та молоддю у здійсненні парламентської просвіти.

Методи дослідження. Пропонована стаття є аналітичним оглядом: основний фокус дослідження спрямовувався на пошук та аналіз інформації щодо наявності та реалізації освітніх активностей у форматі «Молодіжний парламент», що обумовило вибір країн. Аналітичний огляд охоплює практики парламентської просвіти, що здійснюють 12 парламентів з 11 країн: Австралія (The Parliamentary Education Office of Australia, 2024), Австрія (The Parliament of Austria, 2024), Бразилія (La Cámara de Diputados, 2024), Великобританія (The UK Parliament, 2024), Індія (The National Youth Parliament Scheme, 2024), Кайманові Острови (The Cayman Islands Youth Parliament, 2024), Німеччина (Deutscher Bundestag, 2024), Нова Зеландія (New Zealand Parliament, 2024), Португалія (The Assembleia da República, 2004), Новий Південний Уельс (Австралія) (Parliament of New South Wales, 2024), Фінляндія (Opinkirjo, 2024), Франція (Senat Junior, 2024). Досвід упровадження парламентської просвіти в Австралії представлено через діяльність двох парламентів: парламенту штату Квінсленду (далі у тексті – Австралія) та парламенту штату Нового Південного Уельсу (далі у тексті – Новий Південний Уельс (Австралія)).

Джерелом інформації для дослідження слугували офіційні вебсайти парламентів зазначених країн та їх партнерських організацій чи установ, які опікуються питаннями парламентської просвіти. Інформація про освітні активності систематизована за кожною країною, враховуючи такі характеристики: цільова аудиторія, вік учасників, період проведення, формат і тривалість проведення, локація проведення, кількість учасників, умови участі, опис цілей, змісту та особливостей перебігу. Аналіз та інтерпретація даних проводились з використанням методів контент-аналізу та порівняльного аналізу за такими категоріями: освітні активності для дітей та молоді; освітні

активності для педагогів; навчально-інформаційні ресурси. Дослідження тривало з 16.07.2024 р. по 16.09.2024 р., збір емпіричних даних відбувався з 17.07.2024 р. по 09.08.2024 р.

Результати та обговорення. Представимо результати дослідження за зазначеними вище категоріями.

Освітні активності для дітей і молоді

Дієвою формою впровадження парламентської просвіти є освітня програма з імітації та моделювання різних напрямків діяльності парламенту, яку узагальнюючи можна назвати «Молодіжний парламент». Вона вимагає тривалого процесу підготовки, оскільки за методикою проведення передбачає три етапи: підготовчий, основний та завершальний. Завданнями програми є: сприяти зацікавленості молоді в політичних процесах країни та формувати активну громадянську позицію; продемонструвати процес ухвалення політичних рішень парламентом через участь в імітаційному процесі; заохочувати розвивати навички комунікації та аргументації власних ідей; підкреслити важливість внеску молоді у формування державної молодіжної політики та в розв'язання релевантних для молодих людей проблем.

Аналіз досвіду роботи парламентів дев'яти країн (Австрії, Бразилії, Індії, Кайманових Островів, Німеччини, Нової Зеландії, Португалії, Фінляндії, Франції) свідчить про те, що кожна країна має свій сценарій реалізації програми «Молодіжний парламент». Цільова аудиторія відрізняється за віковою категорією: учні початкової та середньої школи (Португалія, Франція); учні старшої школи (Австрія, Фінляндія); учні старшої школи та студенти закладів вищої освіти до 25 років (Бразилія, Індія, Кайманові Острови, Німеччина, Нова Зеландія). Періодичність проведення: більшість країн проводять таку програму щорічно (Бразилія, Німеччина, Фінляндія, Франція, Португалія, Кайманові Острови). Раз на три роки проводить Нова Зеландія, двічі впродовж року проводять Австрія та Індія. Тривалість основного етапу програми може бути різною: одна година (Індія, Фінляндія), один день (Кайманові Острови, Франція), два дні (Австрія, Бразилія, Нова Зеландія, Португалія), чотири дні (Німеччина). Місцем проведення основного етапу програми є будівля парламенту країни, в Індії цей етап проводиться в школах.

Тематика проведення «Молодіжного парламенту» щороку обирається нова. Переважно рішення щодо теми ухвалює парламент країни або організація-партнер, яка координує програму. Варто звернути увагу на досвід Бразилії, оскільки для визначення теми молодь здійснює спочатку дослідження реальних місцевих проблем, пов'язаних з національною державною політикою, а потім відбувається пошук шляхів їх розв'язання. Зауважимо, що в Індії є умова, за якою теми мають бути максимально не конфліктними.

Організація проведення основного етапу програми також відрізняється: імітація роботи парламенту під час розроблення, обговорення, ухвалення законопроектів (Австрія, Бразилія, Кайманові Острови, Німеччина, Португалія, Франція); робота в комітетах парламенту (Нова Зеландія); пленарне засідання парламенту у вигляді усних запитань і відповідей (Фінляндія); засідання Молодіжного парламенту за участі депутата або спеціального гостя у власному приміщенні школи (Індія).

Можливість реального впливу «Молодіжного парламенту» на ухвалення політичних рішень на рівні країни є надзвичайно важливим мотиватором для участі молоді в програмі. Парламент Кайманових Островів організовує учасникам «Молодіжного парламенту» зустрічі з політиками, які займаються молодіжними питаннями, для проведення дебатів, що можуть вплинути на ухвалення рішень щодо молодіжних питань. Під час роботи в комітетах парламенту Нової Зеландії учасники «Молодіжного парламенту» мають можливість відстоювати інтереси своєї громади та обговорювати молодіжні питання. У Бразилії перед учасниками «Молодіжного парламенту» стоїть завдання посилити голоси молодих людей з усіх бразильських штатів, склавши лист напрацьованих пропозицій молоді до парламенту. Зауважимо, що чотири законодавчі пропозиції Дитячого парламенту стали законами Республіки Франції.

Організаціями-партнерами, що допомагають освітнім центрам/службам парламентів у проведенні та методичному супроводі «Молодіжного парламенту», виступають як державні установи, так і громадські організації. Фінансування участі дітей та молоді в основному етапі програми

(транспорт, ночівля, харчування) та оплату роботи організацій-партнерів беруть на себе парламенти країн.

Найбільш поширеною формою взаємодії парламентів з дітьми та молоддю є екскурсії в будівлях парламентів, які активно практикуються в парламентах Австралії, Нового Південного Уельсу (Австралія), Австрії, Кайманових Островів, Великобританії, Німеччини, Фінляндії, Франції. Особливу увагу привертає різноманітність та інклюзивність екскурсій, які організуються з урахуванням вікової категорії візитерів та актуальності тематики екскурсії в контексті навчальних програм, а також є адаптивними у своєму змістовому наповненні щодо запитів і потреб візитерів, та мобільними щодо інтерактивної складової. Наприклад: громадські екскурсії для дітей і дорослих включають можливість спостерігати за роботою парламенту під час сесії, зустрітися з членами парламенту та відвідати сесійну залу у вільні від засідань дні (Австрія, Великобританія, Німеччина, Новий Південний Уельс (Австралія), Фінляндія); мистецька екскурсія охоплює деякі постійні мистецькі інсталяції, встановлені у будівлі парламенту (Австрія); екскурсії жестовою мовою для людей з вадами слуху, що ілюструє розвиток демократії та парламентаризму в країні, передбачає синхронний переклад мовою жестів (Австрія).

Враховуючи, що найкраще діти навчаються під час гри, дієвою формою парламентської просвіти є освітні активності, що дозволяють у короткотривалій термін моделювати різні процеси діяльності парламенту у форматі симуляційних ігор. Так активізується інтерес і увага дітей, бо нові знання отримуються внаслідок діалогу, обміну різними думками та позиціями. Завдяки грі створюється модель навчання, яка дає змогу випробувати себе у різних ролях, спонукає мислити стратегічно, ухвалювати важливі рішення і брати відповідальність за наслідки власних рішень та дій. Тривалість гри від 55 хвилин до 3 годин залежно від вікової категорії учасників. Симуляційні ігри проводяться в парламентах Австралії, Бразилії, Німеччині, Нового Південного Уельсу (Австралія), Нової Зеландії. Наприклад: симуляційна гра «Відчуй парламентську демократію в ігровій формі» моделює шлях законодавства і базується на регламенті роботи Бундестагу. Діти виконують ролі представників різних уявних партій, вони діють на основі вигаданого сценарію та підготовлених резюме партійних позицій, при цьому переслідують різні інтереси та цілі. Складні процеси планування, перемовин і ухвалення рішень тривають півдня. Симуляція дає змогу відчуті механізми ухвалення рішень у депутатських групах, комітетах та на пленарному засіданні, демонструє можливість та межі реалізації партійних політичних інтересів у парламентській системі. Гра сприяє розвитку вміння діяти самостійно та представляти власні інтереси (Німеччина).

Освітній візит учнів до парламенту у комбінованому форматі, що включає семінар з парламентської просвіти та екскурсію будівлею парламенту, є важливою формою парламентської просвіти. Тематика і тривалість освітніх візитів різна, орієнтована на певну вікову категорію відвідувачів. Такі заходи проводять освітні центри парламентів або уповноважені організації в будівлях парламентів Австрії, Великобританії, Німеччини, Нового Південного Уельсу (Австралія), Нової Зеландії. Наприклад: семінар «Твій парламент. Ранок у німецькому Бундестазі» для учнів 9–10 класів розпочинається з вікторини про політичний устрій Федеративної Республіки Німеччина, після чого проводиться екскурсія будівлею Рейхстагу. Особливою складовою семінару є зустріч з депутатом Бундестагу.

Зустрічі з політиками та експертами проводяться офлайн та онлайн, що дозволяє дітям напряму поставити запитання та отримати відповіді від представників парламенту. Завдяки таким діалогам з політиками у дітей формується активна громадянська позиція. Такий формат роботи практикують в Австрії, Австралії, Великобританії. Наприклад: онлайн-сесії запитань-відповідей з членами Палати лордів проводяться для учнів шкіл і коледжів, а також для дітей, які навчаються вдома (Великобританія); програма візитів «Парламент їде до вас» передбачає, що представники парламенту відвідують заклади загальної середньої освіти та дошкільні заклади освіти з різноманітними майстер-класами: «Законодавство та демократія», «Демократія та відповідальність – формат проти антисемітизму», «Поллі, Ганс і Тео – демократія з дитинства» (Австрія).

Дистанційні платформи, що містять онлайн-уроки та вебінари є невід’ємною складовою парламентської просвіти. Важливо звернути увагу, що в Австралії та Новій Зеландії запропоновані теми онлайн-уроків з парламентської просвіти узгоджуються з навчальними планами та програмами, за якими працюють школи. Онлайн формат роботи з учнями практикують парламенти в Австрії, Австралії, Новому Південному Уельсі (Австралія), Новій Зеландії. Наприклад: інтерактивні онлайн-уроки «Знайомство з парламентом», «Парламентський інсайдер», «Конституція Австралії: минуле, теперішнє, майбутнє» для учнів 3–12 класів (Австралія).

Для сприяння самоосвіти та зацікавленню відвідувачів, парламенти Австрії, Великобританії, Кайманових островів та Нової Зеландії використовують сучасні цифрові інструменти. Наприклад: мультимедійні та інтерактивні панелі-експозиції для відвідувачів, які дозволяють познайомитись з роботою парламенту, його функціями, спробувати себе у ролі депутатів певних фракцій (Австрія); віртуальні тури будівлею парламенту, зокрема з використанням технологій доповненої реальності (Австрія, Великобританія, Кайманові Острови та Нова Зеландія).

Форми масових заходів, такі як виставки, конкурси, вікторини, фестивалі, тиждень Парламенту використовують у роботі з дітьми та молоддю парламенти Великобританії, Нового Південного Уельсу (Австралія), Німеччини, Нової Зеландії. Наприклад: щорічна пересувна виставка «За лініями», яка у 2024 році присвячена Року політичних карикатур (Австралія); конкурс короткометражних фільмів «Parli-Flicks», які створюють учні із відповіддю на тематичне запитання: «Якби ви були членом парламенту, який закон ви б хотіли ухвалити?». Фільм може бути ігровим або анімаційним, за жанром – драма, комедія або документальний (Новий Південний Уельс (Австралія)).

Парламентська просвіта для студентів закладів вищої освіти передбачає такі форми роботи, як навчальні курси для студентів, спеціальні довідники для різних спеціалізацій, дослідницькі проекти, стажування в парламенті. Про це свідчить досвід парламентів Бразилії та Нового Південного Уельсу (Австралія). Наприклад: для студентів закладів вищої освіти розробляються довідники з різних предметних областей (для майбутніх вчителів, юристів, державних управлінців) щодо того, як працює законодавча влада (Новий Південний Уельс (Австралія)); Центр парламентської освіти координує *стажування для студентів закладів вищої освіти певних курсів у кількох університетах (Новий Південний Уельс (Австралія)); дослідницький і політичний освітній проект «Політея»* реалізується університетом Бразилія у партнерстві з Палатою депутатів. Ініціатива полягає в підготовці студентів університету до симуляції законодавчої діяльності та має на меті надати практичний досвід управління політичним процесом (Бразилія).

Освітні активності для педагогів

Навчання з метою підвищення кваліфікації вчителів з викладання парламентської просвіти організовано онлайн у вигляді вебінарів і дистанційних навчальних курсів, що передбачають самостійне опрацювання матеріалу навчальної програми. Гібридний формат навчання для вчителів пропонується в Бразилії. На особливу увагу заслуговує навчання майбутніх учителів, яке практикується в Австралії та Великобританії. Безплатне навчання для вчителів проводять парламенти Австралії, Бразилії, Великобританії, Нового Південного Уельсу (Австралія), Нової Зеландії. Наприклад: професійний розвиток вчителів під час онлайн навчальної сесії для вчителів і майбутніх вчителів початкової та середньої школи включає ознайомлення зі спеціально створеними навчальними ресурсами; поради щодо планування екскурсії до парламенту штату Нового Південного Уельсу (Австралія); сесію запитань і відповідей, пов’язаних з діяльністю парламенту. У Бразилії для вчителів початкової та середньої школи організовано навчання в змішаному форматі за двома напрямками: обізнаність щодо ролі законодавчої влади для демократії та діяльність як агента освіти для демократії в школі. Очний етап програми «Педагогічна місія в парламенті» передбачає навчання, яке безпосередньо проводиться в Палаті депутатів. Дистанційний формат передбачає, що учасники розробляють і впроваджують у своїх закладах освітній проект для демократії. Цей етап включає менторський супровід. Педагоги, які успішно пройшли два етапи програми, отримують сертифікат на 130 годин.

Створення та надання доступу до готових конспектів навчальних занять з парламентської просвіти для вчителя є значною допомогою для педагогів під час реалізації освітнього процесу. Такі матеріали знаходяться у відкритому доступі на сайтах парламентів Австралії. Наприклад: конспекти занять у класі містять план і набір інструментів з ресурсами, що знадобляться вчителю для викладання тем, пов'язаних з парламентом (Австралія); на вебсторінці парламенту Нового Південного Уельсу (Австралія) у рубриці «Навчальний центр для вчителів» наявні чотири розділи «Початкова школа», «Середня школа», «Навчальні ресурси» та «Глосарій», які містять навчальні програми та розроблені конспекти занять для роботи з учнями.

Створення мережі вчителів з парламентської просвіти є потужним інструментом впровадження та популяризації парламентської просвіти в країні. Наприклад: мережа викладачів парламенту Великобританії пропонує вчителям: можливості спілкування з іншими вчителями з усієї країни; можливості для обміну ідеями щодо навчання з членами мережі з усієї країни; доступ до цікавих, унікальних та інформативних можливостей навчання; безплатний пакет ресурсів із посиленнями на навчальні програми, бейдж із підписом електронної пошти та банер для вебсайту школи.

Статус вчителя-посла (амбасадора) парламентської просвіти у Великобританії є унікальною можливістю розвитку для педагога. Щоб стати акредитованим партнером освітньої команди за участі парламенту, вчителі мають каскадувати у роботі з учнями та колегами, все, що вони дізнаються під час триденного тренінгу у будівлі парламенту; створити своє портфоліо, щоб отримати бронзовий, срібний або золотий статус та приєднатися до спільноти вчителів-амбасадорів. Як акредитований посол парламенту Великобританії вчитель отримує сертифікат про акредитацію, цифровий значок для вебсайту школи, доступ до онлайн-спільноти Teacher Ambassador, унікальні можливості взаємодії з парламентом Великобританії.

Навчально-інформаційні ресурси

Навчально-інформаційні ресурси з парламентської просвіти розміщуються в електронному вигляді та є в загальному доступі на сайтах парламентів, онлайн-порталах для дітей і молоді, створених освітніми центрами або службами парламентів, та сайтах молодіжних парламентів. Вони містять адаптовану для кожної вікової цільової аудиторії інформацію про діяльність парламенту країни, пропонують як онлайн інтерактивні ресурси, відео, аудіо, так і електронні версії друкованих матеріалів (посібників, сценаріїв рольових або симуляційних ігор), які можна завантажувати та використовувати у роботі. Наприклад: сайт Офісу парламентської просвіти Австралії містить інформацію для дітей про те, як працює парламент, а для вчителів – про те, як викладати дітям про діяльність парламенту, відеоінструкції з проведення рольових ігор для дітей у класі; онлайн-вікторини, інтерактивні плакати тощо; онлайн-портал для дітей та молоді парламенту Австрії пропонує тести, опитування, фотографії, відео, інтерактивні завдання, генератор законів, рубрики про персоналії, довідкові рубрики про демократію, вибори, закони, ЄС, форми державного устрою та правління тощо; на сайті парламенту Нової Зеландії міститься рубрика «Освітянам та учням», в якій розташовані відео, плакати, опис рольових ігор, посібники, інтерактивні завдання; на сайті Молодіжного парламенту Португалії та сайті Центру розвитку Оріпкіґо в Фінляндії розміщено матеріали програми «Молодіжний парламент».

Висновки та перспективи подальших розвідок. Результати дослідження дозволяють зробити такі висновки.

Серед освітніх активностей для дітей і молоді дієвими формами впровадження парламентської просвіти є такі: молодіжний парламент, екскурсії в будівлі парламентів, стимуляційні ігри, освітні візити учнів і студентів до парламенту, зустрічі з політиками та експертами, онлайн-уроки, навчальні активності з використанням цифрових інструментів, виставки, конкурси, фестивалі, вікторини, а також навчальні курси та стажування для студентів.

Серед активностей для педагогів основними формами взаємодії є такі: підвищення кваліфікації вчителів з викладання парламентської просвіти у вигляді вебінарів і дистанційних курсів, навчання майбутніх учителів, надання доступу до готових конспектів навчальних занять, створення мережі вчителів з парламентської просвіти, надання статусу вчителя-посла з парламентської просвіти.

Навчально-інформаційні ресурси з парламентської просвіти розміщуються в електронному вигляді та є в загальному доступі на сайтах парламентів, онлайн-порталах для дітей і молоді, створених освітніми центрами або службами парламентів, та сайтах молодіжних парламентів. Вони містять адаптовану для кожної вікової цільової аудиторії інформацію про діяльність парламенту країни, пропонують як онлайн інтерактивні ресурси, відео, аудіо, так і електронні версії друкованих матеріалів.

На основі здійсненого аналізу закордонного досвіду взаємодії парламентів 11 країн з дітьми та молоддю щодо впровадження парламентської просвіти, пропонуємо рекомендації, які, на нашу думку, можуть бути враховані в роботі Освітнього центру ВРУ.

Освітні активності для дітей та молоді

- Розширювати чинну просвітницьку діяльність і напрямки роботи з дітьми та молоддю з метою утвердження Освітнього центру ВРУ як провідного координаційного та методичного центру впровадження парламентської просвіти.
- Запровадити новий формат роботи з дітьми та молоддю у вигляді освітньої програми «Молодіжний парламент». Для цього Апарату ВРУ необхідно ухвалити рішення щодо можливості впровадження Освітнім центром ВРУ такого формату, визначити обсяг та джерела фінансування, можливості залучення організацій-партнерів.
- Заснувати Молодіжну раду при ВРУ для консультування з питань, що стосуються дітей та молоді.
- Активізувати партнерство з регіональними та місцевими молодіжними центрами для підвищення обізнаності молоді про парламентську просвіту.
- Забезпечити адаптацію програм парламентської просвіти для дітей та молоді з особливими освітніми потребами завдяки використанню технологій, що полегшують доступ до парламентської просвіти.
- Створити серію турнірів-дебатів для учнів старших класів і студентів закладів професійної та вищої освіти на тему важливих соціально-політичних питань.
- Запровадити програму навчальних турів для молоді до парламентів європейських країн з тематики європейської інтеграції, що пояснюють роль парламенту України в міжнародних процесах.
- Організувати проведення літньої школи з парламентської просвіти для учнів старших класів і студентів закладів професійної та вищої освіти за участі народних депутатів України та експертів з парламентської просвіти.
- Запровадити освітні курси для студентів-журналістів на тему висвітлення парламентської діяльності та взаємодії зі ЗМІ.
- Створити платформу для онлайн-голосування молоді на теми, що обговорюються у парламенті, з метою врахування думки молодих людей у процесі ухвалення рішень.
- Розширити тематики екскурсій та освітніх візитів для дітей і молоді з обов'язковим введенням інтерактивної складової та з урахуванням умов безпеки.

Освітні активності для педагогів

- Спільно з Міністерством освіти і науки України налагодити співпрацю з педагогічними закладами вищої освіти задля здійснення відповідного навчання майбутніх учителів, забезпечивши таким чином розширення мережі вчителів з парламентської просвіти.
- Упровадити програму вчителів-амбасадорів з парламентської просвіти, зміцнивши вже наявну мережу пілотних осередків парламентської просвіти на базі закладів загальної середньої та позашкільної освіти.
- Провести навчання співробітників закладів післядипломної педагогічної освіти. Сприятливі можливостям розробити та ввести в освітній процес цих закладів курси підвищення кваліфікації педагогів з парламентської просвіти.
- Запровадити конкурси на кращі освітні стартапи у сфері парламентської просвіти з можливістю отримання фінансової підтримки для реалізації проєктів.

- Започаткувати програму мікрогрантів для закладів освіти, які реалізують проекти з парламентської просвіти для дітей та молоді на місцевому рівні.
- Запровадити колаборацію мережі українських педагогів та педагогів європейських країн, які активно впроваджують парламентську просвіту.

Навчально-інформаційні ресурси

- Забезпечити зручний доступ і навігацію по вебсайту Освітнього центру ВРУ, де систематично розміщувати інформаційні, навчальні, методичні матеріали та ресурси з парламентської просвіти.
- Створити цифрову бібліотеку, що міститиме навчальні матеріали та цифрові освітні ресурси з парламентської просвіти.
- Продовжити створення серії коротких документальних фільмів, що пояснюють роль ВРУ у розв'язанні важливих соціальних питань.
- Створити мобільний додаток або інтерактивну платформу для віртуальних екскурсій парламентом з використанням можливостей технологій доповненої реальності.
- Розробити онлайн-гру або мобільний додаток, що даватиме можливість дітям та молоді симулювати участь у процесах законодавчої діяльності парламенту.

Підсумовуючи здійснений аналітичний огляд, вбачаємо перспективи подальших наукових розвідок у дослідженні питання розвитку парламентської просвіти в Україні завдяки посиленню участі народних депутатів України в освітніх заходах з парламентської просвіти для дітей та молоді й активному залученні батьків до парламентської просвіти.

Використані джерела

- Гриньова, М., Іванюк, І. & Паращенко, Л. (2021). *Громадянська парламентська просвіта в закладах освіти України. Аналітичний звіт за результатами соціологічного опитування освітян та учнів*. Київ : Майстер книг.
- Гриньова, М., Іванюк, І., Паращенко, Л. (ред.) & Юрчишин Л. (2020). *Мій Парламент: розумію і впливаю: методичний посібник з громадянської парламентської просвіти для роботи з дітьми та молоддю*. Київ : Майстер книг.
- Гриньова, М., Іванюк, І., Паращенко, Л. (ред.) & Юрчишин, Л. (2023). *Наш парламент: досліджуємо, розуміємо, впливаємо. Методичний посібник з парламентської просвіти для роботи з дітьми і молоддю в системі загальної середньої та позашкільної освіти*. Київ : Майстер Книг.
- Європейський інформаційно-дослідний центр. (2018). *Просвітницькі центри при парламентах (досвід країн Європейського Союзу, Австралії, Канади, Сполучених Штатів Америки та Великої Британії)*. Інформаційна довідка. <https://infocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/29495.pdf>
- Освітній центр Верховної Ради України. (2021). https://osvita.rada.gov.ua/documents/metod_doc/73379.html
- Deutscher Bundestag. (2024). *Angebote für Kinder und Jugendliche*. <https://www.bundestag.de/besuche/fuehrung/kinderundjugendliche>
- La Cámara de Diputados. (2024). *Página oficial*. <https://www2.camara.leg.br/espanol>
- New Zealand Parliament. (2024). *Educators and students*. <https://www.parliament.nz/en/visit-and-learn/educators-and-students/>
- Opinkirjo. (2024). *Youth Parliament*. <https://opinkirjo.fi/the-youth-parliament/>[https://opinkirjo.fi/the-youth-parliament/](https://opinkirjo.fi/the-youth-parliament/Parliament of New South Wales. (2024). Parliamentary Education resources for teachers and students. https://education.parliament.nsw.gov.au/)
- Parliament of New South Wales. (2024). *Parliamentary Education resources for teachers and students*. <https://education.parliament.nsw.gov.au/>
- Sénat Junior. (2024). *Dissolution, élections : Sénat Junior fait le point*. <http://junior.senat.fr/accueil.html>
- The Assembleia da República. (2004). *Young People's Parliament Programme*. <https://www.parlamento.pt/sites/EN/Parliament/Paginas/Young-People-Parliament-Programme.aspx>
- The Cayman Islands Youth Parliament. (2024). *Youth Parliament Programme*. <https://parliament.ky/commonwealth-parliamentary-association/youth-parliament-programme/>
- The National Youth Parliament Scheme. (2024). <https://nyps.mpa.gov.in/Index.aspx>

- The Parliament of Austria. (2024). *Kinder & Jugendliche*. <https://www.parlament.gv.at/kinder-jugendliche>
- The Parliamentary Education Office of Australia. (2024). <https://peo.gov.au/>
- The UK Parliament. (2024). *Learning*. https://learning.parliament.uk/en/?_gl=1%2A19c5hpq%2A_up%2AMQ..%2A_ga%2AMTk4MzM2ODUyNy4xNzlyMzczNTY5%2A_ga_Z8805N234K%2AMTcyMjM3MzU2OS4xLjAuMTcyMjM3NDk1Mi4wLjAuMA

References

- Deutscher Bundestag. (2024). *Angebote für Kinder und Jugendliche*. <https://www.bundestag.de/besuche/fuehrung/kinderundjugendliche> (in German).
- Hrynova, M., Ivaniuk, I. & Parashchenko, L. (2021). *Hromadianska parlamentska prosvita v zakladakh osvity Ukrainy. Analitychnyi zvit za rezultatamy sotsiologichnoho opytuvannia osvitan ta uchniv*. Kyiv : Maister knyh. (in Ukrainian).
- Hrynova, M., Ivaniuk, I., Parashchenko, L. (Eds) & Yurchyshyn, L. (2020). *Mii Parlament: rozumiui i vplyvaiu: metodychni posibnyk z hromadianskoi parlamentskoi prosvity dlia roboty z ditmy ta moloddui*. Kyiv : Maister knyh. (in Ukrainian).
- Hrynova, M., Ivaniuk, I., Parashchenko, L. (Eds) & Yurchyshyn, L. (2023). *Nash parlament: doslidzhuiemo, rozumiemo, vplyvaiemo. Metodychni posibnyk z parlamentskoi prosvity dlia roboty z ditmy i moloddui v systemi zahalnoi serednoi ta pozashkilnoi osvity*. Kyiv : Maister knyh. (in Ukrainian).
- La Cámara de Diputados. (2024). <https://www2.camara.leg.br/espanol> (in Spanish)
- New Zealand Parliament. (2024). Educators and students. <https://www.parliament.nz/en/visit-and-learn/educators-and-students/> (in English).
- Opinkirjo. (2024). *Youth Parliament*. <https://opinkirjo.fi/the-youth-parliament/> (in English).
- Osvitnii tsentr Verkhovnoi Rady Ukrainy. (2021). https://osvita.rada.gov.ua/documents/metod_doc/73379.html (in Ukrainian).
- Parliament of New South Wales. (2024). *Parliamentary Education resources for teachers and students*. <https://education.parliament.nsw.gov.au/> (in English).
- Sénat Junior. (2024). *Dissolution, élections : Sénat Junior fait le point*. <http://junior.senat.fr/accueil.html> (in French).
- The Assembleia da República. (2004). *Young People's Parliament Programme*. <https://www.parlamento.pt/sites/EN/Parliament/Paginas/Young-People-Parliament-Programme.aspx> (in English).
- The Cayman Islands Youth Parliament. (2024). *Youth Parliament Programme*. <https://parliament.ky/commonwealth-parliamentary-association/youth-parliament-programme/> (in English).
- The National Youth Parliament Scheme. (2024). <https://nyps.mpa.gov.in/Index.aspx> (in English).
- The Parliament of Austria. (2024). *Kinder & Jugendliche*. <https://www.parlament.gv.at/kinder-jugendliche> (in German).
- The Parliamentary Education Office of Australia. (2024). <https://peo.gov.au/> (in English).
- The UK Parliament. (2024). *Learning*. https://learning.parliament.uk/en/?_gl=1%2A19c5hpq%2A_up%2AMQ..%2A_ga%2AMTk4MzM2ODUyNy4xNzlyMzczNTY5%2A_ga_Z8805N234K%2AMTcyMjM3MzU2OS4xLjAuMTcyMjM3NDk1Mi4wLjAuMA (in English).
- Yevropeyskyi informatsiino-doslidnyi tsentr. (2018). *Prosvitnytski tsenry pry parlamentakh (dosvid krain Yevropeiskoho Soiuзу, Avstralii, Kanady, Spoluchenykh Shtativ Ameryky ta Velykoi Brytanii)*. Informatsiina dovidka. <https://infocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/29495.pdf> (in Ukrainian).

Mariia Hrynova, Ph.D. (Education/Pedagogy), Head of the Department of International Cooperation and Innovation Transfer, Senior Lecturer at the Department of Philosophy of Education of the Odessa Regional Academy of In-Service Education, Odesa, Ukraine.

Research interests: education for democratic citizenship and human rights education, civic education, parliamentary education, leadership, education, democratic governance at school, non-formal education of children and adults, educational projects, participatory design, digitalization of education.

Iryna Ivaniuk, Ph.D. (Pedagogy), Senior Researcher, The Institute of Digitalization of Education, the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Department of Comparative Studies of Information and Educational Innovations, Kyiv, Ukraine.

Research interests: educational policy; civic education; multicultural education; parliamentary education; educational innovation; educational projects; project monitoring and evaluation; digitalization of education; ICT in education.

Liudmyla Parashchenko, Doctor of Science in Public Administration, Professor, Director of the Kyiv Business Lyceum, Professor of the Department of Management Technologies at KROK University, Kyiv, Ukraine.

Research interests: autonomy and responsibility in education; decentralization and democratization of public education administration; education financing; development of private schools and innovative pedagogical technologies; civic education; parliamentary education.

FOREIGN EXPERIENCE IN IMPLEMENTING PARLIAMENTARY EDUCATION: INTERACTION OF PARLIAMENTS WITH CHILDREN AND YOUTH

Abstract. The article presents the results of an analytical review of the foreign experience of parliaments' interaction with children, youth, and educators in implementing parliamentary education. The purpose of the study is to analyze the practical experience of parliaments of different countries in interacting with children and youth, aimed at raising awareness of parliamentary activities and democratic political processes. It has been found that among the educational activities for children and youth, the following are effective forms of implementing parliamentary education: youth parliaments, excursions to parliamentary buildings, stimulating games, educational visits to parliament by pupils and students, meetings with politicians and experts, online lessons, digital tools, exhibitions, competitions, festivals, quizzes, as well as training courses and internships for students. It is noted that among the activities for teachers, the main forms of interaction on the part of parliaments are the following: professional development for teachers in teaching parliamentary education through webinars and distance courses, training of future teachers, providing access to ready-made class notes, creating a network of teachers in parliamentary education, and granting the status of teacher-ambassador for parliamentary education. It is noted that educational and information resources on parliamentary education are posted in electronic form and are publicly available on the websites of parliaments, online portals for children and youth created by educational centers or parliamentary services, and websites of youth parliaments. They contain information about the activities of the country's parliament adapted for each age target audience, and offer both online interactive resources, video, audio, and versions of printed materials. Based on foreign experience, the article provides recommendations for the Educational Center of the Verkhovna Rada of Ukraine on the use of effective formats of interaction with children and youth in parliamentary education in the following categories: educational activities for children and youth, activities for teachers, and educational and information resources.

Keywords: civic education; foreign experience; youth parliament; educational activities; parliamentary education; professional development; digital resources.